

Василенко Олексій Артурович – аспірант кафедри теорії та історії культури Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-6586-5812>

ХОРОВА ТВОРЧИСТЬ ВІКТОРА СТЕПУРКА В СУЧАСНОМУ ВИКОНАВСТВІ

Охарактеризовано хорову духовну творчість В. Степурка у виконавській практиці різних хорових колективів. Здійснено стислий жанровий аналіз хорових творів композитора, особливо духовної хорової музики, провідної у його творчості. Розглянуто особливості виконання в концертній світській діяльності творів релігійної тематики і релігійних жанрів. Розкрито обставини створення деяких із них (наприклад, «Диво-дивнее», диптих «Супраментальний сон»). Проаналізовано виконання хорової музики В. Степурка різними колективами: хоровим ансамблем «Свят-коло», камерним хором «Київ», камерним хором Київського інституту музики імені Р. М. Глієра, а також виконання духовних творів композитора на фестивалях: «Золото-верхий Київ», «Музичні прем'єри сезону», «Київ Музик Фест» тощо. Висвітлено ідейний зміст хорової музики В. Степурка та особливості втілення в ній духовного змісту. Увагу багатьох учених привертає насамперед його хорова музика, цікавлять особливості використання духовних текстів, аранжування старовинних слов'янських наспівів, стиль музичного письма композитора. Сучасні науковці висвітлюють образно-сміслові засади хорової творчості В. Степурка, особливо його творів *a cappella*. Однак проблеми концертного виконання музики митця не порушувалося в українському музикознавстві.

Ключові слова: творчість В. Степурка, духовні твори, хорова музика, виконавство, хорові колективи.

Постановка проблеми. Історичні процеси сьогодення є результатом тривалого і складного розвитку, пізнання та усвідомлення загальнолюдських та моральних цінностей. Розвиток культури кінця ХХ – початку ХХІ століття пов'язаний з бурхливими подіями у світовій історії. В Україні зазнає піднесення культура і мистецтво, особливо помітний розвиток української духовної музики внаслідок звернення композиторів до жанрів літургії, кантати, ораторії, канту. Спираючись на традиції і канони духовних піснеспівів, вони надають нові можливості і новий подих музиці минулих століть, осучаснюючи її. З'являються нові композиційні рішення з використанням різних складів хору (антифонні, багатохорні, за участі солістів і хору), різних інструментів, їх поєднанням. Духовна музика все більше поширюється за межі канонічного виконання в церкві, у виконавську практику, на велику сцену і в концертні зали. Сьогодні майже кожен український композитор пише твори на духовні теми, зокрема у хоровому жанрі: Ганна Гаврилець, Євген Станкович, Леся Дичко, Мирослав Скорик, Олександр Козаренко, Валентин Сильвестров, Вікторія Польова, Віктор Степурко та інші.

Мета статті – розглянути концертне виконання хорових творів Віктора Степурка, творчість якого становить один із провідних напрямів розвитку сучасної української хорової музики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом музика В. Степурка все більше зацікавлює виконавців і дослідників хорового мистецтва. Автори більшості публікацій у періодиці характеризують його життя і творчість, удаючись переважно до інтерв'ю з композитором. Увагу багатьох привертає його хорова музика, провідна у творчості В. Степурка, цікавлять особливості використання духовних текстів, аранжування старовинних слов'янських наспівів, стиль його музичного письма. В одному з найновіших досліджень розкрито образно-сміслові засади хорової творчості В. Степурка на матеріалі його творів *a cappella*. Однак проблеми концертного виконання музики композитора не порушувалося в українському музикознавстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Віктор Степурко – автор сучасної духовної хорової музики, його твори відомі не тільки в Україні. Він справді унікальна творча особистість, глибоко віруюча людина. У своїх інтерв'ю він говорить, що до віри прийшов досить пізно внаслідок певних містичних подій, які з ним відбувались¹. Митець вважає, що сучасна слухачка аудиторія (особливо молодь) унаслідок впливу візуальних видів мистецтва добре сприймає фантастичну тематику в художній творчості, навіть зорієнтована на неї. Духовна музика, утілюючи найвищі людські цінності, на його думку, також може апелювати до слухачів через подібні канали сприйняття і знаходити шляхи для розуміння.

Нині хорові опуси В. Степурка є одними з найчастіше виконуваних в Україні. У його доробку – твори різних жанрів: для театру, для оркестру українських народних інструментів, для голосу із супроводом, для симфонічного оркестру, вокальні. Та основну увагу композитора привертає хорова музика: вокально-симфонічна, для хору *a cappella*, для хору в супроводі фортепіано, для камерних ансамблів та сольюючих інструментів. Спираючись на жанри класичної музики, В. Степурко сміливо експериментує і осучаснює їх, утілюючи сакральність і духовність, проповідуючи голосами інструментів і співаків глибину і велич Божого Слова. Твори композитора емоційно впливають на слухача, його музика і легка для сприйняття внаслідок звернення до традиційних інтонаційних джерел, народнопісенних структур, і складна – завдяки глибокому інтелектуальному декодуванню, вона вивірена і врівноважена щодо використання формальних засобів. Автор вважає характерною ознакою своїх вокальних форм їх відповідність поетичним структурам, логіці поетичних синтаксичних норм. Він демонструє професійну техніку письма у зрозумілій музичній формі, що дає змогу пізнати його душу, поринути в його музичний світ. Як зазначає сам композитор, його музика є символом його віри, пропонує кожним твором поринути разом із ним у прекрасний світ мистецтва.

Виконавське, концертне життя творів Віктора Степурка почалося ще за часів його навчання в Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського (класи композиції Мирослава Скорика та хорового диригування – Льва Венедиктова). Одним із перших виконавців творів Віктора Степурка став заслужений діяч мистецтв України, хоровий диригент Анатолій Мархлевський. На молодіжному фестивалі 1985 року його хоровий колектив виконав «Три хори на вірші І. Драча», за які композитор отримав премію імені Л. М. Ревуцького (1989). У цей же час митець створив у Макарові хор «Свят-коло», для якого й писав свої композиції, з яким виконав 1987 року в Києві хори на канонічні тексти – «Благальна ектенія», «Вірую», обробку кийського розпіву «Услиши мя, Господи». Присутній на концерті Микола Гобдич, почувши ці хорові твори, не тільки взяв їх у свій репертуар, а й почав заохочувати

¹ Ці думки композитор В. Степурко висловив в інтерв'ю автору статті.

композитора написати нові. Подвижницьку діяльність М. Гобдича у відродженні української духовної музики протягом 90-х років ХХ століття важко переоцінити, саме хор «Київ» дав життя багатьом новим творам українських композиторів, зокрема й В. Степурка, але до творчості цього автора у нього особливе ставлення.

У цьому сенсі, цікавою є творча доля одного з перших творів В. Степурка – «Диво-дивнеє» (1996), який композитор писав на замовлення Елеонори Виноградової для хору хлопчиків та юнаків Київської середньої спеціалізованої музичної школи-інтернату імені М. В. Лисенка. Але для дітей твір виявився надто складним, і композитор передав його М. Гобдичу, який теж не одразу взявся за виконання з тих самих міркувань. Так «Диво-дивнеє» було відкладене майже на десять років, і лише після заснування М. Гобдичем фестивалю «Золотоверхий Київ» (1997) відбулося перше виконання цього хору 2007 року, після чого й інші колективи почали популяризувати його не лише в Україні, а й за кордоном. Саме тоді цей твір уперше прозвучав на конкурсі імені Бели Бартока в Дебреціні у виконанні муніципального камерного хору «Легенда», він ще раз був представлений на цьому престижному міжнародному конкурсі 2012 року у виконанні Академічного хору Харківської філармонії. У 2001 році «Диво-дивнеє» виконував філіппінський хор на хоровому фестивалі у Варні (Болгарія). Успішне виконання твору зарубіжними музикантами пояснюють тим, що в ньому немає тексту, вербальний ряд будується фонетичними засобами, а музичний – містить елементи звукообразності.

Інший ранній твір В. Степурка – хор «Дякуйте Господу» із саксофоном звучав у Ватикані, він також мав значний міжнародний резонанс. У Данії, на фестивалі «Копенгаген – культурна столиця Європи'96» (1996) його виконав хор «Київ» під керівництвом М. Гобдича, який включив цей твір у програму виступу у Ватикані (2000), а згодом хор «Дякуйте Господу» прозвучав у його ж виконанні у США (2002) у славнозвісному залі «Carnegie Hall».

Завдяки хору «Київ» хорові твори українських композиторів, зокрема й В. Степурка, завжди звучали в широкому культурному контексті. Так, 1996 року його музику на фестивалі «Київ Музик Фест» виконували поряд із творами видатних зарубіжних композиторів – Джона Тавенера, Артюра Онеггера, Ромуальда Твардовського, а також інших сучасних українських авторів – Юрія Алжнева, Михайла Шуха, Святослава Луньова, Лесі Дичко. На тому концерті цей колектив уперше виконав хоровий «Концерт» на тексти біблійних псалмів і «Книги Еклезіястової» для солістів та мішаного хору, присвячений пам'яті Миколи Леонтовича. Цей твір та його майстерне, проникливе виконання у найкращих традиціях української хорової музики стали знаковою подією для української музичної культури кінця ХХ століття. Оцінюючи її, Марія Загайкевич, писала: «Майстерна техніка вокального письма, сучасні складні гармонічні барви слугують тут для вираження найвагомішого: якогось особливого інтимного, пройнятого ліричним теплом сприймання Божого слова, що так притаманне саме українським церковним наспівам. Не дарма концерт присвячений пам'яті Миколи Леонтовича, творця однієї з найбільш задушевних і ліричних Літургій»¹.

Доленосним для творчої співпраці В. Степурка і хору «Київ» став 1997 рік, коли на фестивалі «Золотоверхий Київ» цей колектив виконав усі написані на той час хорові твори композитора. Сам композитор назвав цей концерт «своїм другим народженням».

¹ Загайкевич М. П. «Київ Музик Фест'96» економічні реалії і духовне життя // Міжнародний музичний фестиваль «Київ Музик Фест» (1990–1999). Мат-ли преси, фотодокументи, програми / упоряд. М. Д. Копиця, Г. В. Степанченко. Київ, 1999. С. 62.

Прозвучали уже згадуваний хор «Дякуйте Господу», який пізніше став складовою циклу «Монологи віків», а також «Київські розспіви», які згодом увійшли до циклу «Фрески Києва». На цьому фестивалі також було виконано «Притчу Со-Творіння». Її композиційний задум, зазначає автор в інтерв'ю, – «створення Богом світу і руйнація його Со-Творцем». Перша частина «Диво-дивнеє» – це сотворіння Господом Богом світу, а друга – «Див не є» – присвячена диву, бісу який руйнує світ, тобто людині, яка сама себе знищує. На жаль, це єдине виконання твору, який має таку складну філософську концепцію.

Відтоді камерний хор «Київ» є постійним і основним виконавцем творів В. Степурка. Цей колектив записав і видав кілька компакт-дисків і збірок творів композитора «Українське Різдво» для мішаного хору солістів та симфонічного оркестру. Твір здобув першу премію на Всеукраїнському конкурсі духовних псалмів 2001 року. Протягом наступного десятиліття хор «Київ» продовжив традицію виконання крупних монументальних духовних творів В. Степурка. Так, 2010 року на «Київ Музик Фесті» прозвучали окремі номери з циклу «Давидових псалмів»: «Господня земля» (псалом 23) для флейти та хору (2009); «Пророцтво про муки Ісуса та Його славу» (псалом 21) для альту соло, тенора та хору (2010); «Господи, силою твоєю» (псалом 20) для труби та хору (2010); «Над ріками Вавилонськими» (псалом 136) для віолончелі та хору (2010); «Дякуйте Господу» (псалом 135) для саксофона сопрано та хору (2010)¹. У 2016 році на фестивалі «Музичні прем'єри сезону» були виконані «Київські фрески» В. Степурка, які складаються з таких номерів: 1) «Єдин Свят»; 2) «Адам від землі»; 3) «Блажен муж»; 4) «Святому Феодосію Печерському»; 5) «Хваліте Господа»; 6) «Надіющіся на Господа»; 7) «Плотію уснув»; 8) «Да умолчит всякая плоть»; 9) «О Тебi радується»; 10) «Услыши мя, Господи»; 11) «Архангельський глас»; 12) «На небо очі пуцаю»; 13) «Ликуй днесь, Сіоне»; 14) «Слава во вишніх Богу».

Напевне, завдяки такій потужній просвітницькій діяльності хору «Київ» твори В. Степурка увійшли до репертуару багатьох інших українських хороших колективів, різних за своїм складом і виконавським рівнем.

Композитор написав досить багато творів для жіночих хорів. Ще 1997 року жіночий хор Київського інституту музики імені Р. М. Глієра під керівництвом Галини Горбатенко виконав «Стихиру святому Феодосію Печерському». Того ж року хор Інституту мистецтв Національного педагогічного інституту імені М. П. Драгоманова, (керівник – Людмила Байда), спільно з жіночим хором Галини Горбатенко виконали театралізовану містерію-диптих «Супраментальний сон» для жіночого хору без супроводу на тексти Олекси Трохименка. Його перша частина «Павана у місячних тонах» (солісти Микола Гобдич і Василь Сліпак) прозвучала у виконанні хору під орудою Людмили Байди, друга – «Павана у засніжених ланах» – хору Галини Горбатенко. Виконання здійснювалося у супроводі спеціальної хореографічної постановки. Мабуть, цей твір справив велике враження не тільки на слухачів, а й на виконавців, бо відтоді хоролий колектив Л. Байди має назву «Павана» – любовний танок ренесансу. Композитору важливо було втілити думку, що дві частини цього твору – це «любовний танок людської цивілізації зі смертю». Ще один жіночий колектив – хор дитячої художньої школи № 7 м. Києва «Ярославна» – здобув європейське визнання завдяки виконанню

¹ XXI Міжнародний фестиваль «Київ Музик Фест'2010» (25 вересня – 3 жовтня) : програма / Центр муз. інформації. Київ, 2010. С. 10.

твору В. Степурка. Виступивши 2015 року на конкурсі імені Бели Бартока в Дебреціні з хором-містерією «Притча сотворіння», він посів четверте місце.

Визнаним виконавцем та інтерпретатором творів В. Степурка є камерний хор Київського інституту музики імені Р. М. Глієра (художній керівник – Зоя Томсон), з яким композитор активно співпрацює уже тривалий час. Колектив створений 2000 року, протягом цього часу він брав участь у багатьох фестивалях, хоровах конкурсах, концертах. Зокрема він постійний учасник щорічного фестивалю Національної спілки композиторів України «Прем'єри сезону», VII хорового фестивалю «Золотоверхий Київ» (2003); «Весняної хорової асамблеї» клубу хормейстерів «Тоніка» (2002 та 2006), фестивалів «Золота осінь – 2006», «Пісенна веселка “Олександрії”» (м. Біла Церква, 2006), «Свята Софія» (м. Київ, 2007); «Хорова асамблея» (м. Глухів, 2008) тощо. Цей колектив має дипломи лауреата міжнародних і всеукраїнських конкурсів і фестивалів, серед яких – VI Всеукраїнський конкурс хорової музики імені Дениса Січинського (м. Івано-Франківськ, 2007, перша премія), «Наддніпрянські Пасхальні піснеспіви» (м. Дніпропетровськ, 2007, 2009 – перше місце); «Від Різдва до Різдва» (м. Дніпропетровськ, 2008, 2009, перше місце) тощо.

У його репертуарі – музика різних епох: від старовинної до найсучаснішої, зокрема й світські і духовні твори В. Степурка. Особливою подією стало виконання 28 травня 2014 року на фестивалі «Музичні прем'єри сезону» великого твору «Missa tomere» для мішаного хору і струнних, знакового у творчій біографії композитора. Він присвячений пам'яті Катерини Берденникової, талановитої дослідниці, доньки Зої Томсон і видатного українського хорового диригента і мистецтвознавця Михайла Берденникова. М. Берденникову свого часу також довелося виконувати твори В. Степурка зі студентським колективом НМАУ ім. П. І. Чайковського – три номери з «Хорів на вірші бірманських поетів», які вперше прозвучали в супроводі фортепіано. Камерний хор Київського інституту музики імені Р. М. Глієра 2016 року виконав шість із десяти номерів з масштабного твору «Преподобному Антонію Феодосію Печерському», який В. Степурко писав на замовлення Української православної церкви, ще кілька номерів прозвучали у виконанні камерного хору «Софія». Весь хоролий цикл досі виконати нікому не вдалося.

В. Степурко співпрацював також із дитячим хором «Дзвіночок», яким керував Дмитро Радик. У 1980 році цей хор виконав баладу-містерію «Притча на Рождження», а також хор на вірші Івана Драча «Балада розплющених дитячих очей». Як зазначає композитор, «ідея цього твору в тому, що світ дуже складний, і я дивлюся на цей світ очима дитини, я не розумію багатьох страшних речей, але я прошу зробити світ таким, щоб в нього можна було дивитися розплющеними очима»¹.

Міцні й багатогранні творчі стосунки поєднують В. Степурка з багатьма провідними в Україні (і не тільки) хоровами диригентами і колективами. «Свого часу, – згадує композитор, – Віктор Іконник виконав у Москві “Три хори” на вірші Павла Антокольського для мішаного хору *a cappella*; Богдан Антків – кантату “Ты за всё в ответе” на вірші російських поетів Давида Самойлова, Маргарити Алігер, Б. Заболоцького для солістів, хору, органа і ударних інструментів; Віктор Скоромний протягом 1990-х років з хором Українського радіо записав два хори на вірші Т. Шевченка – “Світає”, “Ой діброво темний гаю”; Богдан Пліш виконував твір

¹ З інтерв'ю автору статті.

“Архангельський глас” з хором “Кредо”; хор Санкт-Петербурзької консерваторії виконав твір “Адам від землі”, присвячений Кшиштофу Пендерецькому <...>»¹.

Хоровою музикою В. Степурка цікавляться й охоче виконують творчі колективи різного рівня в усіх регіонах України. Так, 2013 року Львівський муніципальний хор підготував авторський вечір В. Степурка і видав диск із записом цього концерту. На замовлення Миколаївського хору під керуванням Світлани Фоміних Віктор Степурко написав симфонічну картину «Острови дитинства», виконану в Київській філармонії 2004 року. Полтавський камерний хор «Гілея» під керівництвом Павла Лиманського 2000 року на конкурсі в Італії виконав твори «Благальна ектенія» та «Господи помилуй», здобувши звання лауреатом другої премії та перше місце в номінації «За найкраще виконання духовної музики»²

Активне виконання хорової музики В. Степурка зумовлене не тільки інтенсивною діяльністю хорових колективів, а й проведенням фестивалів, формат яких створює сприятливі умови для розвитку українського хорового мистецтва. Безперечними лідерами в цьому, починаючи ще з 1990-х років, є «Київ Музик Фест», на якому щороку виконуються нові, прем'єрні твори композиторів з усіх куточків світу, а пізніше – «Золотоверхий Київ», «Музичні прем'єри сезону» тощо. Саме на «Київ Музик Фесті» 1992 року В. Степурко виступив як композитор і диригент зі своїм колективом «Свят-коло», виконавши хорову мініатюру на вірші Т. Шевченка «Над Дніпровою сагою». У статті про цей фестиваль Галина Степанченко так характеризує твір: «Поліфонічні прийоми в цій п'єсі допомагають лірично забарвити музичну акварель. Особливо приваблює динамічна гнучкість у виконавській манері колективу. Саме завдяки різним градаціям нюансів (від *tr do ff*) створюються прозорі звукові відтінки»³.

«Київ Музик Фест» щороку відкриває слухачам твори В. Степурка, зокрема:

– 1993 рік. Муніципальна хорова капела «Орея» (Житомир) у Київському Будинку органної і камерної музики виконала «Три хори на вірші Івана Драча».

– 1994 рік. Віктор Степурко з хором «Свят-коло» у Будинку вчених (Київ) виконав «Господи помилуй» і «Співайте Господеві», а також духовні хори Михайла Вербицького, Олександра Кошиця і Михайла Вериківського⁴.

– 1995 рік. Дмитро Радик із Київським хоровим братством «Дзвони» в Будинку вчених виконав твір «Притча на Рождження» для чоловічого хору та ударних інструментів.

– 1996 рік. Хор імені Платона Майбороди Національної радіокомпанії України під керівництвом Віктора Скоромного та оркестр народних інструментів Національної радіокомпанії України під орудою Святослава Литвиненка у Великому залі НМАУ ім. П. І. Чайковського виконали драматичну кантату для читця, сопрано, чоловічої групи хору та оркестру народних інструментів «О, Руська земле».

– 1997 рік. Камерний хор «Софія Київська» під керівництвом Михайла Пікульського виконав твір «Нехай воскресне Бог»/

– 2007 рік. Хор хлопчиків та юнаків НМАУ ім. П. І. Чайковського під керівництвом Алли Шейко на фестивалі «Київ Музик Фест» виконав твори «Святий Боже»,

¹ З інтерв'ю автору статті.

² Сухенко Л. Музика – його світ // Макарівські вісті. 2001. № 81, 27 жовтня. С. 2.

³ Степанченко Г. В. Контури фестивалю // Міжнародний музичний фестиваль «Київ Музик Фест» (1990–1999). Матеріали преси, фотодокументи, програми / упоряд.: М. Д. Кошиця, Г. В. Степанченко Київ, 1999. С. 15.

⁴ Пархоменко Л. О. Радуйся ниво неполитає // Там само. С. 43.

«Архангельський глас», «Услиши, мя, Господи», «Алілуя київського великого наспіву» та авторську обробку «Взирає с приліжанієм, тлінний чоловіче» Св. Дмитрія Ростовського (Данила Туптала).

– 2010 рік. Камерний хор «Покров» у храмі Святого Василя Великого виконав окремі частини «Давидових псалмів»: «Господня земля» (псалом 23), «Пророцтво про муки Ісуса та Його славу» (псалом 21), «Господи силою твоєю» (псалом 20), «Над ріками Вавилонськими» (псалом 136), «Дякуйте Господу» (псалом 135).

Особливо відзначимо хорові фестивалі і концерти хорової музики, під час яких завжди звучать хорові твори В. Степурка. Так, 2000 року на одному з таких концертів під назвою «Хорові антифони» спільно з дирекцією хорового фестивалю «Золотоверхий Київ» за участю Муніципального камерного хору «Київ», Державної чоловічої капели України імені Л. М. Ревуцького, Муніципального камерного хору «Хрещатик» та жіночого хору «Brevis» Київського педагогічного коледжу імені К. Д. Ушинського прозвучав твір «Дякуйте Господу» (псалом №136) В. Степурка. Наступного, 2001 року, у Києво-Печерській лаврі відбувся концерт хорової духовної музики, під час якого Муніципальний камерний хор «Київ» під керівництвом М. Гобдича виконав «Співайте Господеві» (псалом 9). 21 вересня 2002 року в Михайлівському Золотоверхому соборі відбувся концерт «Духовна музика: від класики до сучасності» за участю хору «Молодь Січеслава» Дніпропетровського державного училища імені М. І. Глінки під орудою В'ячеслава Тарана. Поряд із духовними творами композиторів різних епох звучав і твір В. Степурка «Спаси мене, Боже» (псалом 69) із «Концерту пам'яті Миколи Леонтовича» (перша частина). Одна із останніх успішних прем'єр відбулася в листопаді 2002 року. Народна академічна хорова капела «Почайна» і камерний хор «Гілея» виконали «Літургію сповідницьку», присвячену світлій пам'яті гетьмана Івана Мазепи.

Сьогодні твори Віктора Степурка можна почути на концертах, фестивалях, асамблеях та інших музичних заходах. Маєстро наполегливо працює, його музика звучить у виконанні різних хорових колективів – камерного хору «Київ» (художній керівник Микола Гобдич), який випустив кілька дисків із творами Віктора Степурка «Українське Різдво», «Різдво з камерним хором «Київ»», «Монологи віків»; камерного хору «Хрещатик» (художній керівник Павло Струць); хору Національної телерадіокомпанії України (художній керівник Юлія Ткач); камерного хору Київського інституту музики імені Р. М. Глієра (художній керівник Зоя Томсон) і багатьох інших колективів, які активно співпрацюють із композитором.

Хорова творчість Віктора Степурка все частіше привертає увагу дослідників. Не менш актуальним і цікавим є питання її концертного виконання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРИ І ДЖЕРЕЛ

1. Загайкевич М. П. «Київ Музик Фест'96» економічні реалії і духовне життя // Міжнародний музичний фестиваль «Київ Музик Фест» (1990–1999). Мат-ли преси, фотодокументи, програми / упоряд.: М. Д. Копиця, Г. В. Степанченко. Київ, 1999. С. 61–64.
2. Кушнірук О. Музична феєрія 1990-х. Статті, репортажі, інтерв'ю. Луцьк: Надстир'я, 2003. 204 с.
3. XI Міжнародний фестиваль «Музичні прем'єри сезону». До 10-річчя незалежності України: програма концерту «Молоді виконавці – композиторам України». 24 травня 2001 рік. Київ, 2011. 3 с.
4. XVIII Міжнародний фестиваль «Київ Музик Фест'2007» (28 вересня – 7 жовтня): програма / Центр муз. інформації. Київ, 2007. 52 с.

5. XIX Міжнародний фестиваль «Київ Музик Фест'2008» (27 вересня – 5 жовтня) : програма / Центр муз. інформації. Київ, 2008. 64 с.
6. XXI Міжнародний фестиваль «Київ Музик Фест'2010» (25 вересня – 3 жовтня) : програма / Центр муз. інформації. Київ, 2010. 32 с.
7. XXII Міжнародний фестиваль «Київ Музик Фест'2011» (24 вересня – 2 жовтня) : програма / Центр муз. інформації, Київ, 2011. 33 с.
8. 20 Міжнародний фестиваль «Музичні прем'єри сезону» (5–12 квітня) : програма / Київська організація Національної спілки композиторів України. Київ, 2010. 38 с.
9. 24 Міжнародний фестиваль «Музичні прем'єри сезону» (24 травня – 1 червня) : програма / Київська організація Національної спілки композиторів України. Київ, 2014. 33 с.
10. 25 Міжнародний фестиваль «Музичні прем'єри сезону» (24 травня – 1 червня). Програма / Київська організація національної спілки композиторів України. Київ, 2015. 16 с.
11. Народна хорова капела «Почайна» Національного університету «Києво-Могилянська академія». Художній керівник і диригент заслужений артист України Олександр Жигун. До 25-річчя заснування / Національна філармонія України. 148 сезон : програма. 20 грудня 2011 р. Київ, 2010. 4 с.
12. Пархоменко Л. О. Радуйся ниво неполитая // Міжнародний музичний фестиваль «Київ Музик Фест» (1990–1999). Матеріали преси, фотодокументи, програми / упоряд.: М. Д. Копиця, Г. В. Степанченко. Київ, 1999. С. 43–44.
13. Перший хоровий фестиваль «Золотоверхий Київ». Віктор Степурко «Той дивний світ...» : програма / Нац. філармонія України, колонний зал ім. М. В. Лисенка. 31 жовтня 1997 р. Київ, 1997. 8 с.
14. Сікорська І. М. Денний концерт у храмі Василя Великого. Прем'єра – Віктор Степурко «Давидові псалми». Київ Музик Фест 2010 // Культура і життя. 2010. № 43–47. С. 8.
15. Степанченко Г. В. Контури фестивалю // Міжнародний музичний фестиваль «Київ Музик Фест» (1990–1999). Матеріали преси, фотодокументи, програми / упоряд.: М. Д. Копиця, Г. В. Степанченко Київ, 1999. С. 15–16.
16. Сухенко Л. Музика – його світ // Макарівські вісті. 2001. № 81, 27 жовтня. С. 2.

REFERENCES

1. 11 International Festival “Musical Premiere of the Season [XI Mizhnarodnyi festyval «Muzychni premieri sezonu»] (2001). To the 10th anniversary of the independence of Ukraine. Program of the concert “Young performers – composers of Ukraine”. May 24, 2001. Kyiv, 2001, 3 p.
2. 18 International Festival “Kyiv Music Fest'2007” [XVIII Mizhnarodnyi festyval «Kyiv Muzyk Fest' 2007»] (2007). (September 28 – October 7). Program. Music Center. information. Kyiv, 2007. 52 p.
3. 19 International Festival “Kyiv Music Fest'2008” [XIX Mizhnarodnyi festyval «Kyiv Muzyk Fest'2008»] (2008). (September 27 – October 5). Program, Music Center. Information. Kyiv, 64 p.
4. 20th International Festival “Musical Premieres of the Season” [XX Mizhnarodnyi festyval «Muzychni premieri sezonu»] (2010). (5–12 April), program, Kyiv organization of the National Union of Composers of Ukraine. Kyiv, 38 p.
5. 21 International Festival “Kyiv Music Fest'2010” [XXI Mizhnarodnyi festyval «Kyiv Muzyk Fest'2010»] (2010). (September 25 – October 3). Program, Music Center. information, Kyiv, 32 p.
6. 22 International Festival “Kyiv Music Fest'2011” [XXII Mizhnarodnyi festyval «Kyiv Muzyk Fest'2011»] (2011). (September 24 – October 2) Program, Music Center. information, Kyiv, 33 p.
7. 24th International Music Festival “Musical Premieres of the Season” [24 Mizhnarodnyi festyval «Muzychni premieri sezonu»]. (2014) (24 May – June 1): program / Kyiv organization of the National Union of Composers of Ukraine. Kyiv, 33 p.

8. 25th International Music Festival “Musical Premieres of the Season” [25 Mizhnarodnyi festyval «Muzychni premieri sezonu»] (2015). (May 24 – June 1), program / Kyiv organization of the National Union of Composers of Ukraine. Kyiv, 16 p.

9. Kushniruk, O. (2003) *Musical extravaganza of the 1990's*. [Muzychna feieriiia 1990-kh] Articles, reports, interviews, Lutsk: Nadstyria, pp. 50–51.

10. Parxomenko, L. (1999) Rejoice the Field not Watered [Radyusya nivo nepolitaya]. *International Music Festival “Kyiv Music Fest” (1990–1999)* [Mizhnarodnyi muzychnyi festyval «Kyiv Muzyk Fest» (1990–1999)] M. D. Kopytsia, H. V. Stepanchenko ed. Press materials, photodocuments, programs. Kyiv, pp. 43–44.

11. Sikorska, I. (2010) Day concert in the temple of Basil the Great. Premier – Victor Stepurko “David Psalms” Kyiv Music Fest’2010. [Dennyi kontsert u khrami Vasyliia Velykoho. Premiera – Viktor Stepurko «Davydovi psalmy». Kyiv Muzyk Fest’2010] *Culture and Life [Kultura i zhyttia]*. No 43–47, p. 8.

12. Stepanchenko, G. (1999) The outlines of the festival [Konturyi festivalya]. *International Music Festival “Kyiv Music Fest” (1990–1999)* [Mizhnarodnyi muzychnyi festyval «Kyiv Muzyk Fest» (1990–1999)]. M. D. Kopytsia, H. V. Stepanchenko, ed. Press materials, photodocuments, programs. Kyiv, pp. 15–16.

13. Suxenko, L. 2001 Music – His World [Muzyka – jogo svit]. *Makariv news. [Makarivs'ki visti]*. No. 81 October 27, p. 2.

14. The first choral festival “Golden-domed Kiev” Viktor Stepurko “That strange world...” [Persnyi khorovyi festyval «Zolotoverkhyi Kyiv». Viktor Stepurko «Toi dyvnyi svit...»]. Program. National Philharmonic of Ukraine. Season 148. The program. December 20, 2011. Kyiv, 8 p.

15. *The folk choir “Pochayna” of the National University “Kyiv-Mohyla Academy” [Narodna khorova kapela «Pochaina» Natsionalnoho universytetu «Kyievo-Mohylianska akademiia»]* (2011). National Philharmonic of Ukraine. Season 148. The program. December 20, 2011. Kyiv, 4 p.

1. Zagajkevych, M. (1996) «Kyiv Musyc Fest’96» Economic Realities and Spiritual Life [«Kyiv Muzyk Fest» ekonomichni realiyi i duxovne zhyttia] *International Music Festival «Kyiv Music Fest» (1990–1999)* [Mizhnarodnyi muzychnyi festyval «Kyiv Muzyk Fest» (1990–1999)]. No 47, pp. 61–64.

Василенко О. А. Хоровое творчество Виктора Степурко в современном исполнительстве. Охарактеризовано хоровое духовное творчество В. Степурко в исполнительской практике различных хоровых коллективов. Осуществлён краткий жанровый анализ хоровых произведений композитора, особенно духовной хоровой музыки, ведущей в его творчестве. Рассмотрены особенности исполнения в концертной светской деятельности произведений религиозной тематики и религиозных жанров. Раскрыты обстоятельства создания некоторых из них (например, «Чудо-чудное», диптих «Супраментальный сон»). Проанализировано исполнение хоровой музыки В. Степурко различными коллективами: хоровым ансамблем «Свят-коло», камерным хором «Київ», камерным хором Киевского института музыки имени Р. М. Глиэра, а также исполнение духовных произведений композитора на фестивалях: «Златоверхий Киев», «Музыкальные премьеры сезона», «Киев Музик Фест» и другие. Освещены идейное содержание хоровой музыки В. Степурко и особенности реализации в ней духовного содержания. Внимание многих учёных привлекает прежде всего его хоровая музыка, интересуют особенности использования духовных текстов, аранжировки старинных славянских напевов, стиль музыкального письма композитора. Современные учёные освещают образно-смысловые основы хорового творчества В. Степурко, особенно его произведений *a cappella*. Однако проблемы концертного исполнения музыки художника не поднимались в украинском музыковедении.

Ключевые слова: творчество В. Степурко, духовные произведения, хоровая музыка, исполнение, хоровые коллективы.

VASYLENKO O. A.

Vasylenko Oleksiy Arturovych – Postgraduate student at the Department of Theory and History of Culture at the P. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine.

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-6586-5812>

VICTOR STEPURKO'S CHORAL HERITAGE AND ITS FUNCTIONING IN THE CONTEMPORARY PERFORMING SPACE

The aim of the study is to consider the concert performance of choral works by V. Stepurko, whose creativity is one of the leading branches in the development of contemporary Ukrainian choral music.

The object of the research is the choral music of Victor Stepurko. The subject is a concert practice of Ukrainian choirs that perform composer's music.

Research methodology. The following methods are used in the article: historical-biographical – it is aimed to study the composer's choral heritage; system-complex, through which the components of choral composition are considered. The analysis of performances is aimed to reveal the peculiarities the artist's oeuvres by choir collectives. With the help of musicological method some genre features of performed works are revealed and their character in concert programs by choral groups is determined.

Relevance of the study. The spiritual choral work of V. Stepurko is described on the example of performing practice of various choir collectives; the author has revealed problems of concert performance of composer's music. The concert performance of his works ("Dyvo-Dyvneye", diptych "Supramental dream") was analyzed for the first time.

The author carried out a brief genre analysis of choral works of the composer, especially the spiritual choral music, leading in his work. Being basic in the genres of classical music, V. Stepurko boldly experiments and modernizes them, embodying sacredness and spirituality, preaching through the voices of instruments and singers the depth and grandeur of God's Word. The works of the composer emotionally affect the listener, his music is easy to perceive as a result of appealing to traditional intonational sources, folk-ephemeral structures, and complex – thanks to deep intellectual decoding, it is verified and balanced with the use of formal means. The author considers the characteristic feature of his vocal forms and their correspondence to poetic structures, the logic of poetic syntactic norms. He demonstrates the professional technique of writing in a clear musical form, which makes it possible to know his soul, to plunge into his musical world.

The author raises the issues of the possibility to perform in concert secular activities the religious themes and genres. The peculiarities of the creation of some works by V. Stepurko ("Dyvo-Dyvneye", 1996; diptych "Supramental Dream", 1997) are highlighted in the article.

The performance of V. Stepurko's music by different groups is characterized: in particular, the choir ensemble from Makarov "Holy-circle", created by the composer himself in 1992. It was after the execution by this collective such works as "Litany of Supplication", "Believe" and "Hear the Lord", the gradual increase of the composer's popularity began.

The significance of V. Stepurko's music in festivals – "Musical premiere of the season" and "Golden-domed Kiev" – has been highlighted.

V. Stepurko's music sounds not only in Ukraine but also abroad. The Kyiv Chamber Choir performed one of the early works of V. Stepurko – "Thanks to the Lord", which was written for a choir with a saxophone, it has been performed in Denmark at the festival "Copenhagen – European Capital of Culture'96", in Vatican City (2000), in the USA (2002) in the famous Carnegie Hall.

Poltava chamber choir “Gilea” under the direction of Pavel Lymansky in 2000 at the competition in Italy performed the works “Litany of Supplication” and “Lord Have mercy”, having won the title of laureate of the second prize and the first place in the nomination “For the best performance of spiritual music”.

Thanks to the choir “Kyiv”, choral works by Ukrainian composers, including works by V. Stepurko, have always sounded in a broad cultural context. Thus, in 1996, his music at the Kyiv Music Fest Festival was performed alongside the works of prominent foreign composers such as J. Tavener, A. Onegger, R. Tvardovsky, as well as other contemporary Ukrainian authors – Yu. Alzhnev, M. Shukh, C. Lunyov, L. Dychko.

Fateful for the creative cooperation of V. Stepurko with the choir “Kyiv” was 1997, when at the festival “Golden-domed Kiev” this collective performed the entire written choir’s works of the composer at that time. He himself called this concert “his second birth”.

Findings and conclusions. Today Victor Stepurko’s works can be heard at concerts, festivals, assemblies and other musical events. His music sounds being performed by various choir: chamber choir “Kyiv”, its artistic director M. Gobdych has released several recordings with works by V. Stepurko, they are called “Ukrainian Christmas”, “Christmas with chamber choir “Kyiv”, “Monologues of the ages”; Chamber Choir “Khreshchatyk” (artistic director P. Strutz), choir of the National Television and Radio Company (artistic director Yu. Tkach), chamber choir of the R. M. Glier Institute of Music (artistic director Z. Thomson) and many other collectives often perform the works of the composer. V. Stepurko’s choral work is increasingly attracting the attention of researchers. The issues of its concert performance are equally relevant and interesting.

Key words: V. Stepurko’s creativity, spiritual music, choral music, performing, choir groups.